

AREL ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ DERGİSİ

JOURNAL OF HEALTH SCIENCES AREL UNIVERSITY

Web sayfası (Home page): <https://dergipark.org.tr/tr/pub/arsagbil>

Editöre Mektup

Sağlık Okuryazarlığında Pandemi Sonrası Değişim: Genel Eğilimler

Serdar Özdemir

İstanbul Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Acil Tıp Kliniği, Ümraniye, İstanbul, Türkiye
E-mail: dr.serdar55@hotmail.com Orcid: 0000-0002-6186-6110

Özet

Pandemi sonrası toplumun sağlık okuryazarlığı düzeyindeki değişim, çeşitli eğilimlere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Bu süreçte gözlemlenen genel eğilimler, artan farkındalık, dijital sağlık okuryazarlığının gelişimi, bilgi kirliliği ile mücadele ihtiyacı, mental sağlık konularına yönelik bilinçlenme ve toplumsal dayanışma ve sorumluluk duygusunun güçlenmesi şeklinde özetlenebilir. Artan farkındalık, pandeminin sağlık konularına olan ilgiyi artırdığı ve bireyleri kişisel sağlıklarıyla ilgili daha bilinçli kararlar almaya teşvik ettiği bir durumu yansıtmaktadır. Dijital sağlık okuryazarlığındaki gelişim, çevrimiçi kaynakların ve dijital sağlık hizmetlerinin kullanımındaki artışla birlikte gerçekleşmektedir. Ayrıca bilgi kirliliği ile mücadele ihtiyacı, yanlış bilgilere maruz kalma riskini vurgulayarak bireylerin bilgi doğrulama ve güvenilir kaynaklara erişme becerilerini ön plana çıkarmaktadır. Mental sağlık okuryazarlığında artış, pandeminin duygusal ve zihinsel iyi olma konularına odaklanarak toplumun bu alandaki farkındalığını artırdığını göstermektedir. Toplumsal dayanışma ve sorumluluk duygusunun güçlenmesi, bireylerin sadece kendi sağlıklarıyla değil, aynı zamanda toplum sağlığıyla ilgili sorumluluklarını anlamalarını içermektedir. Özellikle pandemi sonrası sağlık okuryazarlığındaki değişim sürecinin kişiye göre farklılık gösterebileceği düşünüldüğünde, sağlık okuryazarlığına yönelik eğitim ve destek sağlanması büyük önem taşımaktadır. Yazımızda toplumun sağlık okuryazarlık düzeyindeki değişim pandemi perspektifinden değerlendirmek amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Pandemi, Sağlık okuryazarlığı, Dijital sağlık, Bilgi kirliliği, Mental sağlık, Toplumsal dayanışma

Health Literacy Change After the Pandemic: General Trends

Abstract

The change in the level of health literacy in society after the pandemic varies depending on various factors. The observed general trends in this process can be summarized as increased awareness, the development of digital health literacy, the need to combat information pollution, increased awareness of mental health issues, and the strengthening of a sense of social solidarity and responsibility. Increased awareness reflects a situation where the pandemic has heightened interest in health issues and encouraged individuals to make more informed decisions about their personal health. The development of digital health literacy has occurred in conjunction with the increased use of online resources and digital health services. The need to combat information pollution highlights the risk of exposure to false information, emphasizing individuals' skills in verifying information and accessing reliable sources. The increase in mental health literacy indicates that the pandemic has focused on emotional and mental well-being, thereby increasing awareness in this area. The strengthening of a sense of social solidarity and responsibility involves individuals understanding not only their own health but also their responsibilities regarding public health. This process of change may vary among individuals, emphasizing the importance of education and support for health literacy. In our article, it is aimed to evaluate the change in the health literacy level of the society from the perspective of the pandemic.

Keywords: Pandemic, Health literacy, Digital health, Information pollution, Mental health, Social solidarity

Sayın editör,

Derginizin 2023 yılı ikinci sayısında yayınlanan ve Gürsoy ve Eycan tarafından hazırlanan “Covid-19 Pandemisinde Yaşam Kalitesi ile İlişkili Faktörler; Sağlık Okuryazarlığı ve Covid-19 Korkusu; Kesitsel Bir Araştırma” isimli yazıyı büyük bir ilgi ile okuduk (Gürsoy ve Eycan, 2023). Yazarlara ve editör kuruluna Covid-19 pandemisinde bireylerin yaşam kalitesini değerlendiren bu yazıdan dolayı teşekkür ederiz. Bununla birlikte yazının tartışmasının katkısı olabilecek ve okurların ilgisini çekebilecek pandeminin toplumun sağlık okuryazarlığı üzerine etkisi hakkında birkaç hususu belirtmek isteriz.

Pandemi sonrası toplumun sağlık okuryazarlığı düzeyindeki değişim, dünya genelinde bir dönüşümü ifade ederken, bu değişim sürecinde gözlemlenen genel eğilimler çeşitli önemli faktörlere işaret etmektedir. Bu dönemde yaşanan değişiklikler, bireylerin sağlıkla ilgili konulara olan ilgisinde belirgin bir artışa işaret etmektedir. Sağlık tehditleri karşısında bireyler, kişisel sağlıklarına dair daha bilinçli ve etkin kararlar almak adına önemli adımlar atmışlardır (Karataş, 2020). Bu değişime en güzel örnek bulaşıcı hastalıklar ve bulaş yolları hakkında artan farkındalığın neticesi olan kişisel hijyen önlemlerine uyumdur.

Ayrıca, dijital sağlık okuryazarlığının gelişimi, pandeminin etkisiyle çevrimiçi kaynakların ve dijital sağlık hizmetlerinin yaygın kullanımını beraberinde getirmiştir. Bireyler, dijital platformlarda sağlık bilgilerine erişme ve bu kaynakları etkili bir şekilde kullanma konusundaki becerilerini artırmışlardır. Bu süreç, toplumun sağlıkla ilgili konularda bilgiye daha hızlı ve etkili bir şekilde erişmesine olanak tanımıştır (Aydan, 2022).

Bu kapsamlı değişim sürecinde, bilgi kirliliği ile mücadele ve doğrulama ihtiyacı da ön plana çıkmıştır. Pandemi, beraberinde getirdiği yanlış bilgilerin önemli bir sorun haline gelmesiyle, bireylerin bilgi doğrulama ve güvenilir kaynaklara erişme ihtiyacını vurgulamıştır (Özdemir ve Algin, 2021). Sağlık okuryazarlığı, güvenilir bilgiye ulaşma ve bu bilgiyi değerlendirme becerilerini içererek bu zorluğun üstesinden gelmeyi hedeflemektedir. Pandemi sonrası toplumun sağlık okuryazarlığı düzeyindeki değişim, çeşitli faktörlere bağlı olarak farklılık gösterebilir. Ancak, genel eğilimler şu yönde olabilir:

1. Artan Farkındalık. Pandemi, toplumun sağlık konularına olan ilgisini artırdı. İnsanlar, kişisel sağlıklarıyla ilgili bilinçlenerek sağlık okuryazarlıklarını geliştirmeye yönlendiler. Bu dönemde ortaya çıkan sağlık tehditleri, bireyleri sağlıklarına dair daha bilinçli kararlar almaya teşvik etti (Hange ve ark., 2022).

2. Dijital Sağlık Okuryazarlığı. Pandemi, çevrimiçi kaynakların ve dijital sağlık hizmetlerinin kullanımını hızlandırdı. Bireyler, dijital platformlarda sağlık bilgilerine erişerek dijital sağlık okuryazarlıklarını artırdılar. Bu süreç, dijital ortamda sağlık kaynaklarını etkili bir şekilde kullanma becerilerini geliştirmeye katkı sağladı (Ahmed ve ark., 2022).

3. Bilgi Kirliliği ve Doğrulama İhtiyacı. Pandemi, bilgi kirliliği riskini artırdı ve yanlış bilgilere maruz kalma tehlikesini beraberinde getirdi. Bu durum, bireylerin bilgiyi doğrulama ve güvenilir kaynaklara erişme konusundaki ihtiyaçlarını öne çıkardı. Sağlık okuryazarlığı, güvenilir bilgiye ulaşma ve bu bilgiyi değerlendirme becerilerini içerir. Hastalık ve tedavi süreci hakkında bilgi kirliliği doğru bilgiye ulaşma ihtiyacı bağlamında sağlık okuryazarlığı gelişimine katkı sunmuştur (Vamos ve Vine, 2023).

4. Mental Sağlık Okuryazarlığı. Pandemi, mental sağlık konularına odaklanarak toplumun bu alandaki farkındalığını artırdı. Bireyler, duygusal ve zihinsel iyi olma konularında daha bilinçli hale gelerek mental sağlık okuryazarlıklarını geliştirdiler. Bu, toplumun genel sağlık okuryazarlığını arttıran bir faktördür (Fakhari ve ark., 2023).

5. Toplumsal Dayanışma ve Sorumluluk. Pandemi, bireyleri toplumsal sorumluluk ve dayanışma konularında bilinçlendirdi (Mishra ve Rath., 2020). Sağlık okuryazarlığı, sadece bireyin kendi sağlığıyla ilgili değil, aynı zamanda toplum sağlığıyla ilgili de sorumluluklarını anlamalarını içerir. Toplumsal dayanışma, sağlık okuryazarlığını toplum düzeyinde güçlendiren önemli bir faktördür.

Pandemi sonrası toplumun sağlık okuryazarlığındaki değişim, genel olarak artan bir farkındalık, dijital sağlık okuryazarlığının gelişimi, bilgi kirliliği ile mücadele ihtiyacı, mental sağlık konularına yönelik bilinçlenme ve toplumsal dayanışma ve sorumluluk duygusunun güçlenmesi gibi faktörlere bağlı olarak şekillenmiştir. Bu süreç, bireylerin kişisel sağlıklarıyla ilgili daha bilinçli kararlar almalarını teşvik etmiş ve toplum genelinde sağlık okuryazarlığının zenginleşmesine katkı sağlamıştır. Özellikle pandemi sonrası sağlık okuryazarlığındaki değişim sürecinin kişiye göre farklılık gösterebileceği düşünüldüğünde, sağlık okuryazarlığına yönelik eğitim ve destek sağlanması büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Ahmed, M.H., Guadie, H.A., Ngusie, H.S., Teferi, G.H., Gullslett, M.K., Hailegebreal, S., Hunde, M. K., Donacho, D.O., Tilahun, B., Siraj, S.S., Debele, G.R., Hajure, M. & Mengiste, S.A. (2022). Digital health literacy during the COVID-19 pandemic among health care providers in resource-limited settings: Cross-sectional study. *The Journal of Medical Internet Research Nursing*, 5(1), e39866. <https://doi.org/10.2196/39866>
- Aydan, S. (2022). COVID-19 pandemisi döneminde e-sağlık okuryazarlığının artan önemi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 25 (3), 695-706.
- Fakhari, A., Shalchi, B., Rahimi, V.A., Naghdi Sadeh, R., Lak, E., Najafi, A. & Shayeghanmehr, A. (2023). Mental health literacy and COVID-19 related stress: The mediating role of healthy lifestyle in Tabriz. *Heliyon*, 9(7), e18152. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e18152>.
- Gürsoy, Z. & Eycan, Ö. (2023). Covid-19 pandemisinde yaşam kalitesi ile ilişkili faktörler; Sağlık okuryazarlığı ve covid-19 korkusu; Kesitsel bir araştırma. *Arel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 82-92.
- Hange, N., Agoli, A.M., Pormento, M.K.L., Sharma, A., Somagutta, M.R., Paikkattil, N., Jadhav, A., Bethineedi, D. & Pisude, P. (2022). Impact of COVID-19 response on public health literacy and communication. *Health promotion perspectives*, 12(1), 1-9. <https://doi.org/10.34172/hpp.2022.01>
- Karataş, Z. (2020). COVID-19 pandemisinin toplumsal etkileri, değişim ve güçlenme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, COVID-19 Özel Sayısı*, 3-17.
- Mishra, C. and Rath, N. (2020). Social solidarity during a pandemic: Through and beyond Durkheimian lens. *Social Sciences & Humanities Open*, 2(1), 100079. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2020.100079>
- Özdemir, S. and Algın, A. (2021) How will the health literacy and crowded emergency room be affected after the COVID-19 pandemic? *Anka Tıp Dergisi*, 3(1), 50-50. <https://doi.org/10.38175/phnx.824188>
- Vamos, S. and Vine, M. (2023). What the data say: The utility of better health literacy during and beyond COVID-19. *Health Behavior and Policy Review*, 10(2), 1240-1266. <https://doi.org/10.14485/HBPR.10.2.5>